

М.Г. Монастирецький

Державне підприємство «Український інститут промислової власності», Київ

В УКРАЇНІ ЗАПОЧАТКОВАНО ПОДАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАЯВОК НА ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

М.Г. Монастирецький

ВСТУП

Основними видами діяльності ДП «Український інститут промислової власності» (Інститут) є експертиза заявок на об'єкти промислової власності (ОПВ) на відповідність умовам надання правової охорони, забезпечення здійснення державної реєстрації ОПВ та змін їх правового статусу й офіційної публікації відповідних відомостей.

У процесі експертизи кожної заявки здійснюється комплекс взаємопов'язаних організаційних, технологічних, програмно-технічних та методологічних заходів, спрямованих на обробку та зберігання даних, які містяться в її матеріалах.

Для підвищення ефективності діяльності в Інституті впроваджено засоби автоматизації діловодства, які ґрунтуються на застосуванні інформаційних технологій (ІТ).

Концепцією розвитку автоматизації та впровадження ІТ у ДП «Український інститут промислової власності» у 2008–2012 рр. визначено напрями цього розвитку, серед яких пріоритетним є створення правових, технологічних і програмно-технічних передумов для здійснення поступового планового переходу від паперової до електронної (безпаперової) технології опрацювання сукупності документів (матеріалів заявок, листів, клопотань, платіжних документів тощо).

У рамках такого напрямку проведено заходи для забезпечення оперативного перетворення матеріалів вхідного потоку заявок, представлених на паперових носіях, в електронну форму та введення їх у центральний електронний архів документів. Налагоджено технологію сканування й введення в електронний архів усього ретроспективного фонду національних заявок на ОПВ. У середовищі автоматизованої системи «Винаходи» впроваджено технологічний електронний документообіг.

У цілому, реалізація зазначених заходів уже дозволяє експертам відмовитися від використання паперових документів. Але повний перехід на безпаперову технологію передбачає

впровадження замкненого циклу руху документів у електронному вигляді — від заявників до Інституту та в зворотньому напрямку — від Інституту до заявників.

СУТЬ ТЕХНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННОГО ПОДАННЯ ЗАЯВКИ

Для реалізації такої технології необхідно було створити засоби подання матеріалів заявок у формі електронних документів. Вирішення цього завдання на початку останнього десятиріччя набуло надзвичайної актуальності в патентних відомствах розвинених країн. Постало воно й перед нашим Інститутом.

Упродовж майже п'яти останніх років було проведено комплекс робіт з вивчення стандартів і рекомендацій Всесвітньої організації інтелектуальної власності, відбулися консультації та обмін досвідом з Європейським патентним відомством, опрацьовано результати розробки систем електронного подання заявок в американському та німецькому патентних відомствах. За цей період в Інституті створено три версії системи електронного подання заявок. Перша версія мала характер системи «*of-line*». Було впроваджено в дослідну експлуатацію пілотний проект. Для транспорту даних використовувалися засоби електронної пошти, а конфіденційність процесу забезпечувалася системою шифрування, яка реалізується стандартними засобами поштового серверу. Друга версія системи подання заявок в електронному вигляді була впроваджена в експлуатацію та використовувалася впродовж двох років. Матеріали заявок готувалися заявниками за допомогою спеціального програмного забезпечення, записувалися на носій інформації (магнітний або оптичний) і передавалися разом з оригіналом заявки на паперовому носії до закладу експертизи. Функціональність обох версій мала певні обмеження. Після проведених тестувань стало очевидним, що розвиток цього напрямку повинен бути спрямований на створення версії системи з максимально можливою функціональністю, яка давала б можливість в автоматичному режимі тран-

спортувати дані заявки з комп'ютера заявника в технологічну базу даних закладу експертизи. Таким чином, досвід, набутий у процесі реалізації та апробації попередніх версій, дозволив сформулювати вимоги до он-лайнової системи електронного подання заявок.

У процесі створення цієї системи ставилася мета надати заявникам (фізичним і юридичним особам) та їх довіреним особам (патентним повіреним) швидкісні, надійні та зручні програмно-технологічні засоби, які давали б можливість здійснювати автоматизовані процедури підготовки, формування, контролю й передачі матеріалів заявок до закладу експертизи. Тобто необхідно було реалізувати можливість дистанційного представлення в електронному вигляді всіх матеріалів заявок від заявників до закладу експертизи через мережу Інтернет.

Такий спосіб подання матеріалів заявок істотно відрізняється від традиційного способу подання заявок на паперових носіях і має низьку перевагу.

Відмінність електронної заявки від паперової полягає насамперед у формі представлення та в способі підпису документів, які входять до її складу. Саме ці відмінності електронної заявки зумовлюють її переваги перед паперовою та надають такі можливості:

- ✦ скоротити строк діловодства за заявками, прискорити видачу охоронних документів та публікацію відомостей в офіційному бюлетені;
- ✦ зменшити кількість помилок у матеріалах заявок на ОПВ та у відповідних відомостях, які публікуються;
- ✦ зменшити фінансові витрати заявників, які проживають у віддалених регіонах, пов'язані з відрядженнями до закладу експертизи для подання заявки;
- ✦ зменшити витрати часу заявників, пов'язані з доставкою матеріалів заявок на паперових носіях до закладу експертизи особисто або через поштові служби;
- ✦ зменшити фінансові витрати закладу експертизи на ведення діловодства та публікацію відповідних матеріалів за заявками.

Скорочення строків опрацювання заявок та зменшення фінансових витрат закладу експертизи досягаються за рахунок того, що відпадає необхідність переведення матеріалів електронної заявки в цифровий формат. При цьому слід зазначити, що процес конвертації заявок з паперових носіїв у електронний формат («оцифровка») призводить до появи додаткових помилок. А електронні заявки не потребують такої конвертації. Вони в оригінальному вигляді відразу ж записуються в технологічну базу даних, а електронний цифровий підпис та стандартизовані криптографічні алгоритми забезпечують конфіденційність матеріалів заявок й унеможливають внесення будь-яких несанкціонованих змін (у тому числі й помилок) до них.

Одночасно з розробкою програмно-технічного комплексу були розроблені нормативні документи, які регламентують упровадження системи електронного подання заявок в експлуатацію.

Процедура подання електронної заявки передбачає здійснення кількох кроків. Усі матеріали заявки підписуються електронним цифровим підписом (ЕЦП), тому заявнику спочатку необхідно отримати сертифікат електронного ключа. Для цього він особисто звертається до Центру реєстрації абонентів (ЦРА), який знаходиться в приміщенні Інституту, надаючи паспортні дані та ідентифікаційний код. Взаємодія заявника з ЦРА не обов'язкова. Зареєструватися та отримати сертифікат електронного ключа він може й безпосередньо в акредитованому центрі сертифікації ключів ЗАТ «ІВК» (АЦСК) або в будь-якому регіональному пункті реєстрації абонентів цього АЦСК.

ЦРА призначається для зручності обслуговування заявників. Для здійснення функцій ЦРА взаємодіє з АЦСК. Відомості про реєстрацію та сертифікати користувачів зберігаються в мережевому довіднику, ведення якого забезпечує АЦСК.

Отримавши секретний ключ для накладання ЕЦП на матеріали заявки, заявник реєстру-

ється в системі та отримує доступ до програмно-технічних засобів формування заявки, перевірки коректності заповнення бібліографічних даних, накладання підпису на документи та відправки даних на сервер системи. Цей процес супроводжується взаємодією заявника із системою через системні повідомлення та підказки.

Після успішного формування та відправки матеріалів заявки відбуваються автоматичні алгоритми функціональної взаємодії програмно-апаратних засобів. Результатом цієї взаємодії є внесення даних про реєстрацію заявки в розписку, яка надсилається заявнику. Усі матеріали заявки заносяться у відповідні технологічні бази даних.

Накладання ЕЦП на матеріали заявки здійснюється простим натисканням на кнопку «Підписати». При цьому відбувається автоматичний запуск програми, яка виконує алгоритм накладання підпису на визначений заявником документ.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА АПРОБАЦІЯ

Для перевірки ЕЦП та ідентифікації підписувача на приймальній стороні (сервер системи) в автоматичному режимі здійснюються процедури пошуку та перевірки сертифіката відкритого ключа, а також перевірка ЕЦП.

Отримати доступ до інструкцій та нормативних документів, які регламентують експериментальну апробацію технології підготовки та подання заявки на ОПВ (винахід, корисну модель, знак для товарів і послуг), у формі електронного документа заявник може на веб-сторінці Інституту за адресою: <http://www.ukrpatent.org>.

Для впровадження системи електронного подання заявок передбачається період експериментальної апробації — до 31 серпня 2010 року. У цей час системою забезпечуватимуться подання та приймання реальних електронних заявок у повному обсязі на підставі двосторонніх договорів між Інститутом та патентними повіреними, які виявлять бажання взяти

участь в експериментальній апробації. У цей же період додатково після подання заявок в електронному вигляді патентні повірені надсилатимуть до Інституту й копії електронних заявок на паперових носіях з власноручними підписами. Призначення їх — виключно підстрахування на випадок непередбачених обставин. У процесі експериментальної апробації будуть остаточно вивірені всі алгоритми системи, усунуті виявлені помилки, враховані зауваження та рекомендації заявників.

Початок експериментальної апробації згідно з наказом Департаменту інтелектуальної власності від 09.02.2010р. № 12 було призначено на 7 червня 2010 року. У цей же день відбулася довгоочікувана подія — на сервер нашого Інституту надійшла перша електронна заявка на винахід із застосуванням електронного цифрового підпису.

До складу заявки, якій автоматично було присвоєно реєстраційний № а201006936, входять представлені у формі електронного документа такі матеріали:

- ✦ заява на видачу патенту на винахід;
- ✦ опис винаходу;

- ✦ формула винаходу;
- ✦ креслення;
- ✦ реферат;
- ✦ документ, який засвідчує повноваження довіреної особи (довіреність).

Усі необхідні документи подано з накладеним електронним цифровим підписом, який ідентифікує підписувача та підтверджує цілісність набору даних електронної заявки.

Представлений першою електронною заявою винахід належить до галузі двигунів, зокрема двигунів внутрішнього згоряння, і може бути використаний для створення камер згоряння двигунів з іскровим запаленням.

За перші десять днів експериментальної апробації на сервер системи електронного подання надійшло 23 електронні заявки на винаходи, корисні моделі та знаки для товарів і послуг. За цими заявками здійснюються штатні процедури діловодства.

До Інституту почали надходити звернення заявників з різних регіонів України про їхню готовність підписати договір для участі в експериментальній апробації, що свідчить про актуальність упровадження електронного подання заявок.